

2. Præterea. Omne quod est compositum ex contrariis, est naturaliter corruptibile, quasi habens in se causam corruptionis suæ. Sed corpus humanum est huiusmodi. Ergo est naturaliter corruptibile.

3. Præterea. Calidum naturaliter consumit humidum. Vita autem hominis conservatur per calidum, & humidum. Cum igitur operationes vitæ expleantur per actum coloris naturalis, ut dicitur in II. de Anima (tex. 50.) videtur quod mors, & huiusmodi defectus sint homini naturales.

1. Sed contra. Quicquid est homini naturale, Deus in homine fecit. Sed *Deus mortem non fecit*, ut dicitur Sap. 1. 13. Ergo mors non est homini naturalis.

2. Præterea. Id quod est secundum naturam, non potest dici poena, nec malum: quia uniusque rei est conveniens id quod ei est naturale. Sed mors & huiusmodi defectus sunt poena peccati originalis, ut supra dicitur est (art. præc.) Ergo non sunt homini naturales.

3. Præterea. Materia proportionatur formæ, & quælibet res suo fini. Finis autem hominis est beatitudo perpetua, ut supra dicitur est (in præc. huius part. & quæst. 111. art. 8.) Forma etiam humani corporis est anima rationalis, quæ est incorruptibilis, ut in I. habitum est (quæst. LXXV. art. 6.) Ergo corpus humanum est naturaliter incorruptibile.

Respondetur dicendum, quod de unaquaque re corruptibili dupliciter loqui possumus: uno modo secundum naturam universalem; alio modo secundum naturam particularem. Natura quidem particularis est propria virtus activa, & conservativa uniuscujusque rei: & secundum hanc omnis corruptio, & defectus est contra naturam, ut dicitur in II. de celo (tex. 37.) quia huiusmodi virtus intendit esse, & conservationem eius cuius est.

Natura vero universalis est virtus activa in aliquo universali principio nature, puta in aliquo celestium corporum, vel alicujus superioris substantiæ, secundum quod etiam Deus à quibusdam dicitur *natura naturans*: quæ quidem virtus intendit bonum, & conservationem universi, ad quod exigitur alternatio generationis, & corruptionis in rebus: & secundum hoc corruptiones, & defectus rerum sunt naturales, non quidem secundum inclinationem formæ, quæ est principium essendi, & perfectionis, sed secundum inclinationem materiæ, quæ proportionaliter attribuitur tali formæ secundum distributionem universalis agentis. Et quamvis omnis forma intendat perpetuo esse, quantum potest; nulla tamen forma rei corruptibilis potest assequi

(a) Ita cum cod. Tarrac. & Alean. editi passim. Edit. Rom. incorruptibile.

perpetuitatem sui, præter animam rationalem, eo quod ipsa non est subiecta omnino materiæ corporali, sicut aliæ formæ; quinimo habet propriam operationem immaterialem, ut in primo habitu est (quæst. LXXV. art. 2. & quæst. LXXVI. art. 1. ad 4.) Unde ex parte suæ formæ naturalior est homini incorruptio quam aliis rebus corruptibilibus. Sed quia & ipsa habet materiam ex contrariis compositam, ex inclinatione materiæ sequitur corruptibilitas in toto. Et secundum hoc homo est naturaliter corruptibilis secundum naturam materiæ sibi relicta, sed non secundum naturam formæ.

Tres autem primæ rationes procedunt ex parte materiæ; aliæ vero tres ex parte formæ. Unde ad eorum solutionem considerandum est, quod forma hominis, quæ est anima rationalis, secundum suam incorruptibilitatem proportionata est suo fini, qui est beatitudo perpetua; sed corpus humanum, quod est (a) corruptibile, secundum suam naturam consideratum, quodammodo proportionatum est suæ formæ, & quodammodo non. Duplex enim conditio potest attendi in aliqua materia: una scilicet quam agens eligit alia quæ non est ab agente electa, sed est secundum conditionem naturalem materiæ: sicut faber ad faciendum cultellum eligit materiam durum, & ductilem, quæ subtiliari possit, ut sit apta incisioni; & secundum hanc conditionem ferrum est materia proportionata cultello: sed hoc quod ferrum sit frangibile, & rubiginem contrahens, consequitur ex naturali dispositione ferri; nec hoc eligit artifex in ferro, sed magis repudiaret, si posset: unde hæc dispositio materiæ non est proportionata intentioni artificis, nec intentioni artis. Similiter corpus humanum est materia electa à natura quantum ad hoc quod est temperata complexionis, ut possit esse convenientissimum organum tactus, & aliarum virtutum sensitivarum, & motivarum; sed quod sit corruptibile, hoc est ex conditione materiæ; nec est electum à natura; quin potius natura eligeret materiam incorruptibilem, si posset. Sed Deus, cui subiacet omnis natura, in ipsa institutione hominis supplevit defectum nature; & dono iustitiæ originalis dedit corpori incorruptibilitatem quamdam, ut in primo dictum est (quæst. xcvii. art. 1.) Et secundum hoc dicitur, quod *Deus mortem non fecit*, & quod mors est poena peccati.

Unde patet responsio ad objecta.

QUÆST.

QUÆSTIO LXXXVI.

De macula peccati,

in duos articulos divisa.

Deinde considerandum est de macula peccati: & circa hoc quaeruntur duo.

Primo, utrum macula animæ sit effectus peccati.

Secundo, utrum remaneat in anima post actum peccati.

ARTICULUS I. 458

Utrum peccatum causet aliquam maculam in anima.

Inf. quæst. LXXXIX. art. 1. & 2. 2. quæst. LXXXVII. art. 6. cor. & IV. dist. XVIII. quæst. 1. art. 2. quæst. 1. cor.

AD primum sic proceditur. Videtur quod peccatum non causet aliquam maculam in anima. Natura enim superior non potest inquinari ex contactu naturæ inferioris: unde *radix solaris non inquinatur per tactum corporum fecidorum*, ut Augustinus dicit in Libro contra quinque hæreses (cap. v. à med.) Sed anima humana est multo superioris naturæ quam res commutabiles, ad quas peccando convertitur. Ergo ex eis maculam non contrahit peccando.

2. Præterea. Peccatum est principaliter in voluntate, ut supra dictum est (quæst. LXXIV. art. 1. & 2.) voluntas autem est in ratione, ut dicitur in III. de Anima (tex. 42.) Sed ratio, sive intellectus non maculatur ex consideratione quarumcumque rerum, sed magis perficitur. Ergo nec voluntas ex peccato maculatur.

3. Præterea. Si peccatum maculam causet, aut macula illa est aliquid positive, aut est privatio pura. Si sit aliquid positive, non potest esse nisi dispositio, vel habitus: nihil enim aliud videtur ex actu causari. Dispositio autem, & habitus non est: contingit enim remota dispositione, vel habitu, adhuc remanere maculam, ut patet in eo qui peccavit mortaliter prodigalitate, & postea transmutatur mortaliter peccando in habitum vitii oppositi. Non ergo macula ponit aliquid positive in anima. Similiter etiam nec est privatio pura: quia omnia peccata eveniunt ex parte aversionis, & privationis gratiæ. Sequeretur ergo quod omnium peccatorum esset una macula. Ergo macula non est effectus peccati.

Sed contra est quod dicitur Eccl. XLVII.

22. Salomoni: *Deidisti maculam in gloria tua: & Ephel. v. 27. Ut exhiberes sibi gloriam Ecclesiam non habentem maculam, aut rugam: & utrobique loquitur de macula peccati. Ergo macula est effectus peccati.*

Respondetur dicendum, quod macula proprie dicitur in corporalibus, quando aliquid corpus nitidum perdit suum nitorem ex contactu alterius corporis, sicut vestis, & aurum, & argentum; aut aliud huiusmodi.

In rebus autem spiritualibus ad similitudinem hujus oportet maculam dici. Habet autem anima hominis duplicem nitorem: unum quidem ex resplendentia luminis naturalis rationis, per quam diriguntur in suis actibus; alium vero ex resplendentia divini luminis, scilicet sapientiæ, & gratiæ, per quam etiam homo perficitur ad bene, & decenter agendum. Est autem quasi quidam animæ tactus, quando inhæret aliquibus rebus per amorem. Cum autem peccat, adhæret aliquibus rebus contra lumen rationis, & divini legis, ut ex supra dictis patet (quæst. LXXI. art. 6.)

Unde ipsum detrimentum nitoris ex tali contactu proveniens macula animæ metaphorice vocatur.

Ad primum ergo dicendum, quod anima non inquinatur ex rebus inferioribus virtute earum, quasi agentibus eis in animam; sed magis à convertio anima sua actione se inquinat, inordinate eis inherendo contra lumen rationis, & divinæ legis.

Ad secundum dicendum, quod actio intellectus perficitur, secundum quod res intelligibiles sunt in intellectu per modum ipsius intellectus; & ideo intellectus ex eis non inficitur, sed magis perficitur. Sed actio voluntatis consistit in motu ad ipsas res, ita quod amor rei amate animam conglutinat: & ex hoc anima maculatur, quando inordinate inhæret, secundum illud *Osæ ix. 10. Facti sunt abominabiles, sicut ea que dixerunt.*

Ad tertium dicendum, quod macula non est aliquid positive in anima, nec significat privationem solam, sed significat privationem quamdam nitoris animæ in ordine ad suam causam, quæ est peccatum: & ideo diversa peccata diversa maculas inducunt: & est simile de umbra, quæ est privatio luminis ex objecto alicujus corporis, & secundum diversitatem corporum objectorum diversificatur umbra.

AR-

ARTICULUS II. 459

Utrum macula maneat in anima post actum peccati.

Inf. quæst. lxxxvii. art. 6. cor. & ad 1.

AD secundum sic proceditur. Videtur quod macula non maneat in anima post actum peccati. Nihil enim manet in anima post actum, nisi habitus, vel dispositio. Sed macula non est habitus, vel dispositio, ut supra habitum est (art. præc. arg.). Ergo macula non manet in anima post actum peccati.

2. Præterea. Hoc modo se habet macula ad peccatum, sicut umbra ad corpus, ut supra dictum est (art. præc. ad 4.) Sed transiente corpore non manet umbra. Ergo & transiente actu peccati, non manet macula.

3. Præterea. Omnis effectus dependet ex sua causa. Causa autem maculæ est actus peccati. Ergo, remoto actu peccati, non remanet macula in anima.

Sed contra est quod dicitur Josue xxii. 17. *An parum est vobis, quia peccastis in Beelphegor, & usque in presentem diem macula hujus scelesti in vobis permanet?*

Respondendo dicendum, quod macula peccati remanet in anima etiam transiente actu peccati.

Cujus ratio est, quia macula, sicut dictum est (art. præc.) importat quemdam defectum nitoris propter recessum à lumine rationis, vel divinæ legis. Et ideo quamdiu homo manet extra hujusmodi lumen, manet in eo macula peccati; sed postquam redit ad lumen rationis, & ad lumen divinam, quod fit per gratiam, tunc macula cessat. Licet autem cesset actus peccati, quo homo discessit à lumine rationis, vel legis divinæ; non tamen statim homo ad illud redit in quo fuerat; sed requiritur aliquis motus voluntatis contrarius primo motui, sicut si aliquis sit distans alicui per aliquem motum, non statim cessante motu sit ei propinquus, sed oportet quod appropinquet rediens per motum contrarium.

Ad primum ergo dicendum, quod post actum peccati nihil positive remanet in anima, nisi dispositio, vel habitus; remanet tamen aliquid privative, scilicet privatio conjunctionis ad divinum lumen.

Ad secundum dicendum, quod transiente obstaculo corporis, remanet corpus diaphanum in æquali propinquitate, & habitu ad corpus illuminans; & ideo statim umbra transit: sed remoto actu peccati non re-

(a) Ita communit. Cod. Alcan. affectus, eundem cum aliis mss. & editis verborum ordinem retinent. Garcia sic ponenda censet: actus peccati facit distantiam à Deo hoc modo sicut motus localis facit distantiam localem; quam quidem distantiam sequitur defectus nitoris.

manet anima in eadem habitudine ad Deum. Unde non est similis ratio.

Ad tertium dicendum, quod (a) actus peccati facit distantiam à Deo; quam quidem distantiam sequitur defectus nitoris hoc modo sicut motus localis facit localem distantiam. Unde sicut cessante motu locali, non tollitur distantia localis; ita nec cessante actu peccati tollitur macula.

QUÆSTIO LXXXVII.

De reatu poenæ.

in octo articulos divisa.

DEinde considerandum est de reatu poenæ: & primo de ipso reatu; secundo de mortali, & veniali peccato, quæ distinguuntur secundum reatum.

Et circa primum quaruntur octo.

Primo, utrum reatus poenæ sit effectus peccati.

Secundo, utrum peccatum possit esse poena alterius peccati.

Tertio, utrum aliquod peccatum faciat reum æterna poena.

Quarto, utrum faciat reum poena infinita secundum quantitatem.

Quinto, an omne peccatum faciat reum æterna, & infinita poena.

Sexto, utrum reatus poenæ possit remanere post peccatum.

Septimo, utrum omnis poena inferatur pro aliquo peccato.

Octavo, utrum unus sit reus poenæ pro peccato alterius.

ARTICULUS I. 460

Utrum reatus poenæ sit effectus peccati.

II. dist. xxx. quæst. 1. art. 2. cor. & dist. xxxi. quæst. 1. art. 1. cor. & dist. xlii. quæst. 1. art. 2. cor. & in exp. lit.

AD primum sic proceditur. Videtur quod reatus poenæ non sit effectus peccati. Quod enim per accidens se habet ad aliquid, non videtur esse proprius effectus ejus. Sed reatus poenæ per accidens se habet ad peccatum, cum sit præter intentionem peccantis. Ergo reatus poenæ non est effectus peccati.

2. Præterea. Malum non est causa boni. Sed poena bona est, cum sit justa, & à Deo.

Ergo non est effectus peccati, quod est malum.

3. Præterea. Augustinus dicit in I. Conf. (cap. 18.) quod poenæ non

(cap. xii. in fin.) quod omnis inordinatus animus sibi ipse est poena. Sed poena non causat reatum alterius poenæ, quia sic iretur in infinitum. Ergo peccatum non causat reatum poenæ.

Sed contra est quod dicitur Rom. 11. 9. *Tribulatio, & angustia in omnem animam operantis malum.* Sed operari malum est peccare. Ergo peccatum inducit poenam, quæ nomine tribulationis, & angustie designatur.

Respondeo dicendum, quod ex rebus naturalibus ad res humanas derivatur ut id quod contra aliquid infurget, ab eo detrimentum patiatur. Videmus enim in rebus naturalibus quod unum contrarium vehementius agit altero contrario superveniente: propter quod aque calefacta magis congelantur, ut dicitur in I. Meteor. (cap. xii. circ. fin.) Unde in hominibus hoc ex naturali inclinatione invenitur ut uniusquique deprimat eum qui contra ipsum infurget. Manifestum est autem quod quæcumque continentur sub aliquo ordine, sunt quodammodo unum in ordine ad principium ordinis: unde quicquid contra ordinem aliquem infurget, consequens est ut ab eo ordine, & principio ordinis deprimatur.

Cum autem peccatum sit actus inordinatus, manifestum est quod quicumque peccat, contra aliquem ordinem agit: & ideo ab ipso ordine consequens est quod deprimatur: quæ quidem depresso poena est. Unde secundum tres ordines quibus subditur humana voluntas, triplici poena potest homo puniri. Primo quidem enim sicut dicitur humana natura ordini propriæ rationis; secundo ordini exterioris hominis gubernantis, vel spiritualiter, vel temporaliter, politice, seu economice; tertio subditur universali ordini divini regimini. Quilibet autem horum ordinum per peccatum pervertitur, dum ille qui peccat, agit & contra rationem, & contra legem humanam, & contra legem divinam.

Unde triplicem poenam incurrit: unam quidem à seipso, quæ est conscientie remorsus; aliam vero ab homine; tertiam vero à Deo. Ad primum ergo dicendum, quod poena consequitur peccatum, in quantum malum est ratione suæ inordinationis. Unde sicut malum est per accidens in actu peccantis (a) præter intentionem ipsius; ita & reatus poenæ. Ad secundum dicendum, quod poena quidem justa esse potest & à Deo, & ab homine inflata: unde ipsa poena non est effectus peccati directe; sed solum dispositive. Sed peccatum facit hominem esse reum poenæ, quod est malum: dicit enim Dionysius 1v. cap. de divinis Nomin. (part. 4. lect. 18.) quod puniri non potest nisi poenâ.

Ad primum ergo dicendum, quod poena consequitur peccatum, in quantum malum est ratione suæ inordinationis. Unde sicut malum est per accidens in actu peccantis (a) præter intentionem ipsius; ita & reatus poenæ.

Ad secundum dicendum, quod poena quidem justa esse potest & à Deo, & ab homine inflata: unde ipsa poena non est effectus peccati directe; sed solum dispositive. Sed peccatum facit hominem esse reum poenæ, quod est malum: dicit enim Dionysius 1v. cap. de divinis Nomin. (part. 4. lect. 18.) quod puniri non potest nisi poenâ.

(a) Ita cum cod. Alcan. edit. Rom. & Nicolai. Edit. Patavinæ cum Garcia, & præter.

est malum, sed fieri poena dignum. Unde reatus poenæ directe ponitur effectus peccati.

Ad tertium dicendum, quod poena illa inordinati animi debetur peccato ex hoc quod ordinem rationis pervertit. Fit autem reus alterius poenæ per hoc quod pervertit ordinem legis divinæ, vel humanæ.

ARTICULUS II. 461

Utrum peccatum possit esse poena peccati.

2. 2. quæst. xxxvi. art. 2. ad 4. & I. dist. xlvi. art. 2. ad 4. & II. dist. xxxvi. art. 2. & mal. quæst. 1. art. 4. ad 1. & Rom. 1. lect. 7.

AD secundum sic proceditur. Videtur quod peccatum non possit esse poena peccati. Poenæ enim sunt inductæ, ut per eas homines reducantur ad bonum virtutis, ut patet per Philosophum in X. Ethic. (cap. ult. paratum à princ.) Sed per peccatum non reducit homo in bonum virtutis, sed in oppositum. Ergo peccatum non est poena peccati.

2. Præterea. Poenæ justæ sunt à Deo, ut patet per Augustinum in Lib. lxxxii. Q. quæst. lxxxii. Peccatum autem non est à Deo, & est injustum. Non ergo peccatum potest esse poena peccati.

3. Præterea. De ratione poenæ est quod sit contra voluntatem. Sed peccatum est à voluntate, ut ex supradictis patet (quæst. lxxiv. art. 1. & 2.) Ergo peccatum non potest esse poena peccati.

Sed contra est quod Gregorius dicit super Ezech. (hom. 11. à med. & Lib. xxv. Moral. cap. 1x. circ. princ.) quod quædam peccata sunt poenæ peccati.

Respondeo dicendum, quod de peccato dupliciter loqui possumus, per se scilicet, & per accidens. Per se quidem nullo modo peccatum potest esse poena peccati. Peccatum enim per se consideratur, secundum quod egreditur à voluntate, sic enim habet rationem culpæ. De ratione autem poenæ est quod sit contra voluntatem, ut in I. habitum est (quæst. xlviii. art. 3.) Unde manifestum est quod peccatum, per se loquendo, nullo modo potest esse poena peccati.

Per accidens autem peccatum potest esse poena peccati tripliciter. Primo quidem ex parte causæ, quæ est remotio prohibentis. Sunt enim causæ inclinantes ad peccatum, passionibus, tentatio diaboli, & alia hujusmodi; quæ quidem causæ impediuntur per auxilium divini gratiæ, quæ subtrahitur per

peccatum.

peccatum. Unde cum ipsa subtractio gratiæ sit quedam (a) pœna, & à Deo, ut supra dictum est (quest. LXXIX. art. 3.) sequitur quod per accidens etiam peccatum quod ex hoc sequitur, pœna dicatur. Et hoc modo loquitur Apostolus Rom. I. 24. dicens: *Propter quod tradidit eos Deus in desideria cordis eorum, que sunt anime passionis, quia scilicet deserit homines ab auxilio divinæ gratiæ, vincuntur à passionibus. Et hoc modo semper peccatum dicitur esse pœna precedentis peccati. Alio modo ex parte substantiæ actus, qui afflictionem inducit, sive sit actus interior, ut patet in ipsa ira, & invidia; sive actus exterior, ut patet cum aliqui gravi labore opprimuntur, & damno, ut expleant actum peccati, secundum illud Sap. v. 7. *Lasari sumus in via iniquitatis. Tercio modo ex parte effectus, ut scilicet aliquod peccatum dicatur pœna respectu effectus consequentis. Sed his duobus ultimis modis unum peccatum non solum est pœna precedentis peccati, sed etiam sui.**

Ad primum ergo dicendum, quod hoc etiam quod aliqui puniuntur à Deo, dum permittit eos in aliqua peccata proficere, ad bonum virtutis ordinatur, quandoque quidem etiam ipsorum qui peccant, cum scilicet post peccatum humiliores, & cautiore referunt. Semper autem est ad emendationem aliorum, qui videntes aliquos rure de peccato in peccatum, magis reformidant peccare. In aliis autem duobus modis manifestum est quod pœna ordinatur ad emendationem: quia hoc ipsum quod homo laborem, & detrimentum patitur in peccando, natum est retrahere homines à peccato.

Ad secundum dicendum, quod ratio illa procedit de peccato secundum se.

Et similiter dicendum est ad tertium.

ARTICULUS III. 462

Utrum aliquod peccatum inducat reatum aternæ pœnæ.

Inf. art. 5. & III. P. quest. LXXXVI. art. 4. & II. dist. XLII. quest. 1. art. 5. & III. dist. XXXIX. quest. 1. art. 3. & IV. dist. XLVI. quest. 1. art. 1. & III. cont. cap. CXLVII. & CXXIV. & IV. cap. XCV. & apusc. 111. cap. CLXXXV. & CLXXXVIII. & Rom. 11. 1. 2.

AD tertium sic proceditur. Videtur quod nullum peccatum inducat reatum aternæ pœnæ. Pœna enim iusta aequatur culpæ:

(a) Ita cod. Tarrac. & Alcan. Editi passim: Nullus sapiens facit, &c. Ed. P. r. art. 1698. Nullus sapiens facit aliquid propter se, nisi in non fecit, nec lætatur in perditione vivorum.

justitia enim equalitas est: unde dicitur Isaia xxvii. 8. *In mensura contra mensuram, eum obiecta fuerit, iudicabit eam. Sed peccatum est temporale. Ergo non inducit reatum pœnæ aternæ.*

2. Præterea. Pœnæ medicinæ quedam sunt, ut dicitur in II. Ethic. (cap. 111. ante mod.) Sed nulla medicina debet esse infinita, quia ordinatur ad finem: quod autem ordinatur ad finem, non est infinitum, ut Philosophus dicit in I. Polit. (cap. vii. circ. med.) Ergo nulla pœna debet esse infinita.

3. Præterea. (b) Nullus semper facit aliquid, nisi propter se in ipso delectetur. Sed (b) Deus... non delectatur in perditione hominum, ut dicitur Sap. 1. 13. Ergo non puniet homines pœna sempiterna.

4. Præterea. Nihil quod est per accidens, est infinitum. Sed pœna est per accidens: non est enim secundum naturam ejus qui puniuntur. Ergo non potest in infinitum durare.

Sed contra est quod dicitur Matth. xxv. 46. *Illum hi in supplicium æternum: & Mare. 111. 29. dicitur: Qui autem blasphemaverit in Spiritum Sanctum, non habebit remissionem in æternum, sed erit reus æterni delicti.*

Respondeo dicendum, quod, sicut supra dictum est (art. 1. hujus quest.) peccatum ex hoc inducit reatum pœnæ, quod pervertit aliquem ordinem. Manente autem causa, manent effectus: unde quandoque pervertitur ordinem remanet, necesse est quod remaneat reatus pœnæ. Pervertit autem aliquis ordinem quandoque quidem reparabiliter, quandoque autem irreparabiliter. Semper enim defectus, quo subtrahitur principium, irreparabilis est; si autem salvetur principium ejus virtute, alii defectus reparari possunt: sicut si corruptum principium visivum non potest fieri visionis reparatio nisi sola virtute divina; si vero, salvo principio visivo, aliqua impedimenta adveniant visioni, reparari possunt per naturam, vel per artem. Cujuslibet autem ordinis est aliquid principium, per quod aliquis fit particeps illius ordinis. Et ideo si per peccatum corrumpatur principium ordinis, quo voluntas hominis subditur Deo, erit inordinatio, quantum est de se, irreparabilis, etsi reparari possit virtute divina. Principium autem hujus ordinis est ultimus finis, cui homo inheret per caritatem.

Et ideo quæcumque peccata avertunt à Deo, caritatem auferentia, quantum est de se, inducunt reatum aternæ pœnæ.

Ad primum ergo dicendum, quod pœna peccato proportionatur secundum æternam caritatem.

Ad tertium dicendum, quod duratio pœnæ respondet durationi culpæ, non quidem ex parte actus, sed ex parte maculæ, qua

bitarem tam in judicio divino, quam in humano. Sed, sicut Augustinus dicit XXI. de Civ. Dei (cap. xi.) in nullo judicio requiritur ut pœna aequetur culpæ secundum durationem. Non enim quia adulterium, vel homicidium in momento committitur, propter hoc momentanea pœna puniuntur; sed quandoque quidem perpetuo carceri, vel exilio, quandoque etiam morte; in quo non consideratur occisionis mora, sed potius quod in perpetuum auferatur à societate viventium: & sic representat suo modo aternitatem pœnæ inflicte divinitus. Justum tamen est secundum Gregorium (lib. IV. Dialog. cap. xlii.) quod qui in suo æterno peccavit contra Deum, in æterno Dei punitur. Dicitur autem aliquis in suo æterno peccasse, non solum secundum continuationem ætus in tota hominis vita durantis, sed quia ex hoc ipso quod finem in peccato constituit, voluntatem habet in æternum peccandi. Unde dicit Gregorius IV. Moral. (ubi non occurrit, sed hab. loc. sup. cit.) quod *iniqui non cessant sine fine vivere, ut sine fine possint in iniquitatibus permanere.*

Ad secundum dicendum, quod pœna quæ etiam secundum leges humanas infligitur, non semper est medicinalis ei qui puniuntur, sed solum aliis; sicut cum latro suspenditur, non ut ipse emendetur, sed propter alios, ut saltem metu pœnæ peccare desistant, secundum illud Prov. xix. 23. *Pessilente flagellato, stultus sapiens erit.* Sic igitur & aternæ pœnæ reprobatorum à Deo inflicte, sunt medicinales his qui consideratione penarum abstinere peccatis, secundum illud Psalm. lxx. 6. *Dei misericordiam te significacionem, ut fugiant à facie ætus, ut liberentur à delicti tui.*

Ad tertium dicendum, quod Deus non delectatur in pœnis propter ipsas, sed delectatur in ordine suæ justitiæ, quæ hoc requirit.

Ad quartum dicendum, quod pœna etsi per accidens ordinatur ad naturam, per se tamen ordinatur (a) ad privationem ordinis, & ad Deum justitiam: & ideo, durante inordinatione, semper durat pœna.

ARTICULUS IV. 463

Utrum peccato debeatur pœna infinita secundum quantitatem.

AD quartum sic proceditur. Videtur quod peccato debeatur pœna infinita secundum quantitatem. Dicitur enim Hierem. x.

S. Th. Op. Tom. II

(a) Ita cum cod. Alcan. alisque editi quos vidimus omnes, Theologi, ad reparationem.

24. *Corripit me Domine, verumtamen in judicio, non in furor tuo, ne forte ad nihilum redigat me. Ira autem Dei, vel furor metaphoricè significat vindictam divinæ justitiæ: redigi autem in nihilum, est pœna infinita; sicut & ex nihilo aliquid facere, est virtutis infirmitas. Ergo secundum vindictam divinam peccatum puniuntur pœna infinita secundum quantitatem.*

2. Præterea. Quantitati culpæ respondet quantitas pœnæ, secundum illud Deut. xxv. 2. *Pro mensura peccati erit, & plagarum modus.* Sed peccatum quod contra Deum committitur, est infinitum: tanto enim gravius est peccatum, quanto major est persona contra quam peccatur; sicut gravius peccatum est percutere principem, quam percutere hominem privatum. Dei autem magnitudo est infinita. Ergo pœna infinita debetur pro peccato quod contra Deum committitur.

3. Præterea. Dupliciter est aliquid infinitum, duratione scilicet, & quantitate. Sed duratione est pœna infinita. Ergo & quantitate.

Sed contra est quod secundum hoc omnium peccatorum mortalium pœnæ essent æquales: non enim est infinitum infinito majus.

Respondeo dicendum, quod pœna proportionatur peccato. In peccato autem duo sunt quorum unum est averfio ab incommutabili bono, quod est infinitum, unde ex hac parte peccatum est infinitum; aliud quod est in peccato, est inordinata conversio ad commutabile bonum, & ex hac parte peccatum est finitum, quia ipsum bonum commutabile est finitum, tum etiam quia ipsa conversio est finita: non enim possunt esse ætus creaturæ infiniti.

Ex parte igitur averfionis respondet peccato pœna damni, quæ etiam est infinita: est enim amissio infiniti boni, scilicet Dei. Ex parte autem inordinatæ conversionis respondet ei pœna sensus, quæ etiam est finita.

Ad primum ergo dicendum, quod omnino redigi in nihilum eum qui peccat, non convenit divinæ justitiæ: quia repugnat perpetuitati pœnæ, quæ est secundum divinam justitiam, ut dictum est (in corp. & art. præc.) Sed in nihilum redigi dicitur, qui spiritus illius bonis privatur, secundum illud I. Cor. xiii. 2. *Si non habuerit caritatem, nihil sum.*

Ad secundum dicendum, quod ratio illa procedit de peccato ex parte averfionis: sic enim homo contra Deum peccat.

Ad tertium dicendum, quod duratio pœnæ respondet durationi culpæ, non quidem ex parte actus, sed ex parte maculæ, qua

Ecc

qua durante manet reatus poenæ; sed acerbitas poenæ reponitur gravitati culpæ. Culpæ autem quæ est irreparabilis, de se habet quod perpetuo duret; & ideo debetur ei poenæ æterna. Non autem ex parte conversionis habet infinitatem; & ideo non debetur ei hæc poenæ poenæ infinita secundum quantitatem.

ARTICULUS V. 464

Utrum omne peccatum inducat reatum poenæ æternæ.

Sup. art. 3. & locis ibid. citatis.

AD quantum sic proceditur. Videtur quod omne peccatum inducat reatum poenæ æternæ. Poenæ enim, ut dictum est (art. præc.) proportionatur culpæ. Sed poenæ æternæ differat a temporali in infinitum. Nullum autem peccatum differre videtur ab altero in infinitum; cum omne peccatum sit humanus actus, qui infinitus esse non potest. Cum ergo alicui peccato debeat poenæ æterna, sicut dictum est (art. 3. hujus quæst.) videtur quod nulli peccato debeat poenæ temporalis tantum.

2. Præterea. Peccatum originale est minimum peccatum: unde & Augustinus dicit in Ench. (cap. xciiii.) quod *mississima poenæ est eorum qui pro solo peccato originali puniuntur.* Sed peccato originali debetur poenæ perpetua: nunquam enim videbunt regnum Dei pueri qui sine baptismo decesserunt cum originali peccato, ut patet per id quod Dominus dicit Joann. iii. 3. *Nisi quis renatus fuerit denuo, non potest videre regnum Dei.* Ergo multo magis omnium aliorum peccatorum poenæ erit æterna.

3. Præterea. Peccato non debetur major poenæ ex hoc quod alteri peccato adjungitur; cum utrumque peccatum suam habeat poenam taxatam secundum divinam justitiam. Sed peccato veniali debetur poenæ æterna, si cum mortali peccato inveniantur in aliquo damnato: quia in inferno nulla esse potest remissio. Ergo peccato veniali simpliciter debetur poenæ æterna. Nulli ergo peccato debetur poenæ temporalis.

Sed contra est quod Gregorius dicit in IV. Dialog. (cap. xxxix.) quod *quedam leviore culpa, est hanc vitam remittitur.* Non ergo omnia peccata debentur poenæ æternæ puniuntur.

Respondetur dicendum, quod, sicut supra dictum est (art. 1. & 3. hujus quæst.) peccatum casualiter reatum poenæ æternæ, in quantum irreparabiliter repugnat ordini divine justitiæ, per hoc scilicet quod contrariatur ipsi principio ordinis, quod est ultimus finis. Manifestum est autem quod in quibusdam peccatis est quidem aliqua inordinatio, non tamen

(a) *Vulgata: inimicos Domini propter verbum hoc, filius, &c.*

per contrarietatem ad ultimum finem, sed solum circa ea que sunt ad finem, in quantum plus, vel minus debite eis intenditur, salvato tamen ordine ad ultimum finem; puta cum homo est nimis ad aliquam rem temporalem afficiatur, non tamen pro ea velle Deum offendere, aliquid contra præceptum ejus faciendo. Unde hujusmodi peccatis non debetur æterna poenæ, sed temporalis.

Ad primum ergo dicendum, quod peccata non differunt in infinitum ex parte conversionis ad bonum commutabile, in qua consistit substantia actus; differunt autem in infinitum ex parte aversionis. Nam quedam peccata committuntur per aversionem ab ultimo fine, quedam vero per inordinationem circa ea que sunt ad finem: finis autem ultimus ab his que sunt ad finem, in infinitum differt.

Ad secundum dicendum, quod peccato originali non debetur poenæ æterna ratione suæ gravitatis, sed ratione conditionis peccati, scilicet hominis qui sine gratia invenitur, per quam solum sit remissio poenæ.

Et similiter dicendum est ad tertium de veniali peccato. Æternitas enim poenæ non respondet quantitati culpæ, sed irreversibilitati ipsius, ut dictum est (art. 3. hujus quæst.)

ARTICULUS VI. 465

Utrum reatus poenæ remaneat post peccatum.

II. dist. xlii. quæst. 1. art. 2. & IV. dist. xlv. quæst. 11. art. 3. quæst. 7. ad 1. & ver. quæst. xxviii. art. 2. ad 2.

AD sextum sic proceditur. Videtur quod reatus poenæ non remaneat post peccatum. Remota enim causa, removetur effectus. Sed peccatum est causa reatus poenæ. Ergo, remoto peccato, cessat reatus poenæ.

2. Præterea. Peccatum removetur per hoc quod homo ad virtutem redit. Sed virtuosus non debetur poenæ, sed magis præmium. Ergo, remoto peccato, non remanet reatus poenæ.

3. Præterea. Poenæ sunt medicina, ut dicitur in II. Ethic. (cap. i. 1. à princ.) Sed postquam aliquis jam est infirmus curatus, non adhibetur sibi medicina. Ergo, remoto peccato, non remanet debitum poenæ.

Sed contra est quod dicitur II. Reg. xii. 13. quod *David dixit ad Nathan: Peccavi Dominum. Dixitque Nathan ad David: Dominus quoque transiit peccatum tuum, non mortificabit. Verumtamen, quia blasphemare fecisti (a) inimico nomen Domini, filius qui natus est tibi, morte morietur.* Puniret ergo aliquis à Deo etiam postquam

(a) *Vulgata: Quare respicis super iniqua agentes, & taces devorante impio justiore me?*

ei peccatum dimittitur; & sic reatus poenæ remanet, peccato remoto.

Respondetur dicendum, quod in peccato duo possunt considerari, scilicet actus culpæ, & macula sequens. Planum est autem quod cessante actu peccati, remanet reatus in omnibus peccatis actualibus. Actus enim peccati facit hominem reum poenæ, in quantum transgreditur ordinem divine justitiæ, ad quem non reddit nisi per quamdam recompensationem poenæ, quæ ad equalitatem justitiæ reducit, ut scilicet qui plus voluntati suæ indulget quam debuit, contra mandatum Dei agens, secundum ordinem divine justitiæ aliquid contra illud quod velle, spontaneus, vel invitatus patiatur. Quod etiam in injuriis hominibus factis observatur, ut per recompensationem poenæ reintegretur equalitas justitiæ. Unde patet quod cessante actu peccati, vel in injuriæ illata, adhuc remanet debitum poenæ.

Sed si loquamur de ablatione peccati quantum ad maculam, sic manifestum est quod macula peccati ab anima auferri non potest, nisi per hoc quod anima Deo conjungitur; per cuius distantiam detrimentum proprii notoris incurritur, quod est macula, ut supra dictum est (quæst. lxxxvi. art. 1.) Conjungitur autem Deo homo per voluntatem. Unde macula peccati ab homine tolli non potest, nisi voluntas hominis ordinem divine justitiæ acceptet, ut scilicet, vel ipse sibi poenam spontaneus assumat in recompensationem culpæ præteritæ, vel etiam à Deo illatam patienter sustineat: utroque enim modo poenæ rationem satisfactionis habet.

Poenæ autem satisfactoria diminuit aliquid de ratione poenæ. Est enim de ratione poenæ quod fit contra voluntatem. Poenæ autem satisfactoria, est secundum absolutam considerationem sit contra voluntatem, non tamen ut tunc; & per hoc est voluntaria: unde simpliciter est voluntaria, secundum quid autem involuntaria, sicut patet ex his que supra de voluntario, & involuntario dicta sunt (quæst. vi. art. 6.) Dicendum est ergo, quod remota macula culpæ, potest quidem remanere reatus, non poenæ simpliciter, sed satisfactoriæ.

Ad primum ergo dicendum, quod sicut cessante actu peccati, remanet macula, ut supra dictum est (quæst. lxxxvi. art. 2.) ita etiam potest remanere reatus, cessante vero macula, non remanet reatus secundum eandem rationem, ut dictum est (in corp. art.) Ad secundum dicendum, quod virtuosus non debetur poenæ simpliciter; potest tamen sibi deberi poenæ ut satisfactoria; quia hoc ipsum ad virtutem pertinet ut satisfaciatur pro his in quibus offendit vel Deum, vel hominem.

S. Thom. Oper. Tom. II.

(a) *Vulgata: Quare respicis super iniqua agentes, & taces devorante impio justiore me?*

Ad tertium dicendum, quod remota macula, sanatum est vulnus peccati, quantum ad voluntatem. Requiritur autem adhuc poenæ ad sanationem aliarum virtutum animæ, quæ per peccatum procedens deordinata fuerunt, ut scilicet per contraria curentur. Requiritur etiam ad restituendum æqualitatem justitiæ, & ad amovendum scandalum aliorum, ut adificentaliter in poenâ qui sunt scandalizati culpa, ut patet ex exemplo de David inducitur (in arg. Sed contr.)

ARTICULUS VII. 466

Utrum omnis poenâ sit propter aliquam culpam.

III. P. quæst. xiv. art. 1. ad 2. & II. dist. xxx. quæst. 1. art. 2. & dist. xxxv. art. 4. & IV. dist. xv. quæst. 1. art. 4. quæst. 2. ad 3. & III. cont. caps. cxli. & maj. quæst. 1. art. 4. corp.

AD septimum sic proceditur. Videtur quod non omnis poenâ sit propter aliquam culpam. Dicitur enim Joan. ix. 3. de cæco nato: *Neque hic peccavit, neque parentes ejus, ut nasceretur cæcus.* Et similiter videmus quod multi pueri etiam baptizati graves poenas patiuntur, ut puta febres, demonum oppressiones, & multa hujusmodi; cum tamen in eis non sit peccatum, postquam sunt baptizati; & antiquam sint baptizati, non est in eis plus de peccato quam in aliis pueris qui hæc non patiuntur. Non ergo omnis poenâ pro peccato est.

2. Præterea. Eiusdem rationis esse videtur quod peccatores prosperentur, & quod aliqui innocentes puniantur. Utrumque autem in rebus humanis frequenter invenimus. Dicitur enim de iniquis in Psalm. lxxi. 1. *In labore hominum non sunt, & cum hominibus non flagellabuntur: & Job xx. 7. Impii vivunt, sublevari sunt: confortatique divitiis: & Habacuc. i. 13. dicitur: (a) *Quare respicis contemptores, & taces concutiente impio justiore me.* Non ergo omnis poenâ infligitur pro culpa.*

3. Præterea. De Christo dicitur I. Petr. ii. 22. quod *peccatum non fecit, nec invidiosus est dolus in ore ejus; & tamen ibidem dicitur, quod passus est pro nobis.* Ergo non semper poenâ à Deo dispensatur pro culpa.

Sed contra est quod dicitur Job. xv. 7. *Quis unquam innocens perivi, aut quando reversi deivi sum? Quin potius vidi eos, qui operantur iniquitatem, stante Deo, perivisse.* Et Augustinus dicit in I. Retract. (cap. ix. ad fin.) quod *omnis poenâ justa est, & pro peccato, aliquo inordinato.*

Respondetur dicendum, quod, sicut jam dictum est (art. præc.) poenâ potest dupliciter considerari, simpliciter, & in quantum satisfactoria.

Ecc. 2.

Pecc.

Penam quidem satisfactoria est quodammodo voluntaria: & quia contingit eos qui differunt in reatu penam, esse unum secundum voluntatem unionis amoris, inde est quod interdum aliquis qui non peccavit, penam voluntarius pro alio portat: sicut etiam in rebus humanis videmus quod aliquis in se transferat alterius debitum.

Si vero loquamur de pena simpliciter, secundum quod habet rationem penam, sic semper habet ordinem ad culpam propriam: sed quandoque videm ad culpam actualem, puta quando aliquis, vel à Deo, vel ab homine pro peccato commissio punitur: quandoque vero ad culpam originalem; & hoc quidem, vel principaliter, vel consequenter. Principaliter quidem pena originalis peccati est quod natura humana sibi relinquatur destituta auxilio originalis iustitiæ; sed ad hoc consequuntur omnes penalitates, quæ ex defectu nature hominibus contingunt.

Sciendum tamen est, quod quandoque aliquid videtur esse penale, quod tamen non habet simpliciter rationem penam. Pena enim est species mali, ut in I. dictum est (quæst. XLVIII. art. 5.) Malum autem est privatio boni. Cum autem sint plura hominis bona, scilicet animæ, corporis, & exteriorum rerum, contingit interdum quod homo patiatur detrimentum in minori bono, ut augetur in majori; sicut cum patitur detrimentum pecunie propter sanitatem corporis, vel in utroque horum propter salutem animæ, & propter gloriam Dei: & tunc tale detrimentum non est simpliciter malum hominis, sed secundum quid: unde non habet simpliciter rationem penam, sed medicinam: nam & medici austeras potiones propinant infirmis, ut conferant sanitatem. Et quia huiusmodi non proprie habent rationem penam, non reducuntur ad culpam sicut ad causam, nisi pro tanto quia hoc ipsum quod oportet humanæ nature medicinas penales adhibere, est ex corruptione nature, quæ est pena originalis peccati. In statu enim innocentie non oportuisset aliquid ad profectum virtutis inducere per penalem exercitiam. Unde hoc ipsum quod est penale in talibus reducitur ad originalem culpam sicut ad causam.

Ad primum ergo dicendum, quod huiusmodi defectus eorum qui nascuntur, vel etiam puerorum, sunt effectus, & penam originalis peccati, ut dictum est (in corp. art. & quæst. LXXXV. art. 5.) & manent etiam post baptismum propter causam superius dictam: & quod non sint equaliter in omnibus, contingit propter naturam diversitatem, quæ sibi relinquatur, ut supra dictum est (quæst. LXXXI. art. 4. ad 2.) Ordinantur tamen huiusmodi defectus se-

(a) *Fulgens eorum.*

cundum divinam providentiam ad salutem hominum, vel eorum qui patiuntur, vel aliorum qui penam admonentur, & etiam ad gloriam Dei.

Ad secundum dicendum, quod bona temporalia, & corporalia sunt quidem aliqua bona hominis, sed parva: bona vero spiritualia sunt magna hominis bona. Pertinet igitur ad divinam iustitiam ut virtuosos det spiritualia bona, & de temporalibus bonis, vel malis tantum det eis; quantum sufficit ad virtutem. Ut enim Dionysius dicit vi. cap. de Div. Nom. (lect. 14.) *divina iustitia est non emollire optimum fortitudinem materialium donationibus.* Aliis vero hoc ipsum quod temporalia dantur, in malum spirituum cedit. Unde in Psal. LXXI. 6. concluditur: *Ideo tenuit eos superbia.*

Ad tertium dicendum, quod Christus penam sustinuit satisfactoriam, non pro suis, sed pro nostris peccatis.

ARTICULUS VIII. 146

Utrum aliquis puniatur pro peccato alterius.

2. 3. quæst. CVIII. art. 4. corp. & ad 1. & II. dist. xxxiii. quæst. 1. art. 2. & IV. dist. XLVI. art. 2. quæst. 3. corp. & quæst. 11. art. 2. quæst. 2. ad 3. & mal. quæst. 14. art. 1. ad 19. & art. 8. ad 6. 7. 8. 9. 12. & 15. & quæst. 14. art. 4. corp. & quæst. 11. art. 2. ad 1. & Palm. xviii. fin. & Isai. xiv. & Joam. ix.

AD octavum sic proceditur. Videtur quod aliquis puniatur pro peccato alterius. Dicitur enim Exodi xx. 5. *Ego sum Deus zelotes, & visitans iniquitatem patrum in filiis in tertiana & quartam generationem* (a) *his qui oderunt me:* & Matth. xxiii. 35. dicitur: *Ut veniat super vos omnis sanguis iustus qui effusus est super terram.*

2. Præterea. Iustitia humana derivatur à iustitia divina. Sed secundum iustitiam humanam aliquando filii puniuntur pro parentibus, sicut patet in crimine lese maiestatis. Ergo etiam secundum divinam iustitiam unus puniatur pro peccato alterius.

3. Præterea. Si dicatur filius non puniri pro peccato patris, sed pro peccato proprio, inquantum imitatur malitiam paternam; non magis hoc dicitur de filiis quam de extraneis, qui simili pena puniuntur his quorum peccata imitantur. Non ergo videtur quod filii pro peccatis propriis puniuntur, sed pro peccatis parentum.

Sed contra est quod dicitur Ezech. xviii. 20. *Filius non portabit iniquitatem patris.*

Respondendo dicendum, quod si loquamur de

de pena satisfactoria, quæ voluntarie assumitur, contingit quod unus portet penam alterius, inquantum sunt quodammodo unum, sicut iam dictum est (art. præc.)

Si autem loquamur de pena pro peccato infligenda, inquantum habet rationem penam, sic solum uniusquisque pro peccato suo puniatur: quia actus peccati aliquid personale est.

Si autem loquamur de pena quæ habet rationem medicinam, sic contingit quod unus puniatur pro peccato alterius. Dicitur enim (art. præc.) quod detrimenta corporalium rerum, vel etiam ipsius corporis, sunt quedam penales medicinæ ordinatae ad salutem animæ. Unde nihil prohibet talibus penis aliquem puniri pro peccato alterius, vel à Deo, vel ab homine, urpote filios pro patribus, & subditos pro dominis, inquantum sunt quedam res eorum; ita tamen quod si filius, vel subditus est particeps culpæ, huiusmodi penalis defectus habet rationem penam quantum ad utrumque, scilicet & eum qui puniatur, & eum pro quo puniatur; si vero non sit particeps culpæ, habet rationem penam quantum ad eum pro quo puniatur, quantum vero ad eum qui puniatur, rationem medicinam tantum; nisi per accidens, inquantum peccato alterius consentit: ordinatur enim ei ad bonum animæ, si patienter sustineat. Penæ vero spirituales non sunt medicinales, quia bonum animæ non ordinatur ad aliud melius bonum. Unde in bonis animæ nullus patitur detrimentum sine culpa propria. Et propter hoc etiam talibus penis, ut dicit Augustinus in epist. ad Avitum (ad Auxilium) unus non puniatur pro alio: quia quantum ad animam filius non est res patris. Unde & huius causam Dominus assignans dicit Ezech. xviii. 4. *Omnes anime mee sunt.*

Ad primum ergo dicendum, quod utrumque dictum videtur esse referendum ad penas temporales, vel corporales, inquantum filii sunt quedam res parentum, & successores prædecessorum. Vel si referatur ad penas spirituales, hoc dicitur propter imitationem culpæ: unde in Exod. additur: *His qui oderunt me,* & in Matth. xxiii. 32. dicitur: *Et vos implete mensuram patrum vestrorum.* Dicit autem puniri peccata patrum in filiis, quia filii in peccatis parentum nutriti proniores sunt ad peccandum, tum propter consuetudinem, tum etiam propter exemplum patrum, quasi auctoritatem sequentes: sunt etiam majori pena digni, si penas patrum videntes correkti non sunt. Ideo autem addit: *In tertiana & quartam generationem,* quia tantum consueverunt homines vivere, ut tertiam, & quartam generationem videant; & sic mutuo videre possunt, & filii peccata pa-

(a) *Al. debent.*

rentum ad imitandum, & patres penas filiorum ad dolendum.

Ad secundum dicendum, quod pena illa sunt corporales, & temporales, quas iustitia humana uni pro peccato alterius infligit; & sunt remedia quedam, vel medicinæ contra culpas sequentes, ut vel ipsi qui puniuntur, vel alii cohibeantur à similibus culpis.

Ad tertium dicendum, quod magis (a) dicuntur puniri pro peccatis aliorum propinqui quam extranei: tum quia pena propinquorum quodammodo redundat in illos qui peccaverunt, ut dictum est (in corp. art.) inquantum filius est quedam res patris: tum etiam quia & domestica exempla, & domestica penam magis movent. Unde quando aliquis nutritus est in peccatis parentum, vehementius ea sequitur; & si ex eorum penis non est deterritus, obstinatio videtur: unde & est majori pena dignus.

QUÆSTIO LXXXVIII.

De peccato veniali, & mortali,

in sex articulis divisa.

DEinde quia peccatum veniale, & mortale distinguuntur secundum reatum, considerandum est de eis: & primo considerandum est de veniale per comparationem ad mortale; secundo de veniali secundum se.

Circa primum quaeruntur sex. Primo, utrum veniale peccatum convenienter dividatur contra mortale. Secundo, utrum distinguantur genere. Tertio, utrum veniale peccatum sit dispositio ad mortale.

Quarto, utrum veniale peccatum possit fieri mortale.

Quinto, utrum circumstantia aggravans possit de veniali peccato facere mortale.

Sexto, utrum peccatum mortale possit fieri veniale.

ARTICULUS I. 468

Utrum veniale peccatum convenienter dividatur contra mortale.

II. dist. XLII. quæst. 1. art. 3. & III. cont. esp. CXXXIX. fin. & CXLIII. & mal. quæst. VII. art. 1.

AD primum sic proceditur. Videtur quod veniale peccatum non convenienter dividatur contra mortale. Dicit enim Augustinus XXII. lib. contra Faustum (cap. xxvii. in princ.) Peccatum est dictum, vel factum, vel concupitum contra legem eternam. Sed esse contra legem eternam, dat peccato quod sit mortale. Ergo omne peccatum est mortale. Non ergo peccatum veniale dividitur contra mortale.

2. Præterea. Apostolus dicit I. Corinth. x. 31. *Sive manducatis, sive bibitis, sive aliquid (a) aliud facitis, omnia in gloriam Dei facite.* Sed contra hoc præceptum facit quicumque peccat: non enim peccatum fit propter gloriam Dei. Cum ergo facere contra præceptum sit peccatum mortale, videtur quod quicumque peccat, mortaliter peccet.

3. Præterea. Quicumque amore alicui rei inhæret, inheret ei, vel sicut fruens, vel sicut utens, ut patet per Augustinum I. de Doctr. Christ. (cap. 111. & 114.) Sed nullus peccans inhæret bono commutabili, quasi utens: non enim refert ipsum ad bonum quod nos beatos facit; quod proprie est uti, ut Augustinus dicit ibid. (cap. 111.) Ergo quicumque peccat, fruatur bono commutabili. Sed *frui rebus utendis est humana perversionis*, ut Augustinus dicit in lib. LXXXIII. Q. (quæst. xxx. parum a princ.) Cum ergo perversionis peccatum mortale nominetur, videtur quod quicumque peccat, mortaliter peccet.

4. Præterea. Quicumque accedit ad unum terminum, ex hoc ipso recedit ab alio. Sed quicumque peccat, accedit ad bonum commutabile. Ergo recedit a bono incommutabili. Ergo peccat mortaliter. Non ergo convenienter peccatum veniale contra mortale dividitur.

Sed contra est quod Augustinus dicit in hom. sup. Joan. (scilicet tract. 41. a med. & in Enclir. cap. XLIV. in fin.) quod *crimen est quod damnationem meretur, veniale autem est quod non meretur damnationem.* Sed crimen nominat peccatum mortale. Ergo veniale peccatum convenienter dividitur contra mortale.

Respondéo dicendum, quod aliqua, secundum quod proprie accipiuntur, non vi-

(a) In vulgata deest aliud.

dentur esse opposita, quæ si metaphorice accipiuntur, opponi inveniuntur; sicut ridere non opponitur ei quod est arescere; sed secundum quod ridere metaphorice de prado dicitur, propter eius florilegem, & virorem, opponitur ei quod est arescere.

Similiter si mortale proprie accipiatur, prout refertur ad mortem corporalem, non videtur oppositionem habere cum veniali, nec ad idem genus pertinere. Sed si mortale accipiatur metaphorice, secundum quod dicitur in peccatis, mortale opponitur ei quod est veniale. Cum enim peccatum sit quædam infirmitas animæ, ut supra habitum est (quæst. LXXI. art. 1. ad 3. & quæst. LXXII. art. 5. & quæst. LXXIV. art. 9. ad 2.) peccatum aliquod mortale dicitur ad similitudinem morbi, qui dicitur mortalis ex eo quod inducit defectum irreparabilem per destinationem alicujus principii, ut dictum est (quæst. LXXI. art. 5.) Principium autem spiritualis vite, quæ est secundum virtutem, est ordo ad ultimum finem, ut supra dictum est (quæst. LXXII. art. 5. & quæst. LXXXI. art. 3.) qui quidem, si destitutus fuerit, reparari non potest per aliquod principium intrinsecum, sed solum per virtutem divinam, ut supra dictum est (quæst. LXXXVII. art. 3.) quia inordinationes eorum quæ sunt ad finem, reparantur ex fine; sicut error qui accidit circa conclusionem, per veritatem principiorum. Defectus ergo ordinis ultimi finis non potest per aliquid aliud reparari quod sit principalis, sicut nec error qui est circa principia: & ideo hujusmodi peccata dicuntur mortalia, quasi irreparabilia. Peccata autem quæ habent inordinationem circa ea quæ sunt ad finem, conservato ordine ad ultimum finem, reparabilia sunt: & hæc dicuntur venialia. Tunc enim peccatum veniam habet, quando reatus pœnæ tollitur qui cessat cessante peccato, ut dictum est (quæst. LXXXVII. art. 6.) Secundum hoc ergo mortale, & veniale opponuntur, sicut reparabile, & irreparabile: & hoc dico per principium interius, non autem per comparisonem ad virtutem divinam, quæ omnem morbum, & corporalem, & spirituales potest reparare.

Et propter hoc veniale peccatum convenienter dividitur contra mortale.

Ad primum ergo dicendum, quod divisio peccati in veniale, & mortale non est divisio generis in species, quæ æqualiter participant rationem generis, sed analogi in ea de quibus prædicatur secundum prius, & posterius: & ideo perfecta ratio peccati, quam Augustinus ponit, convenit peccato mortali. Peccatum autem veniale dicitur peccatum secundum rationem imperfectam, & in ordine ad peccatum mortale;

si

sicut accidens dicitur ens in ordine ad substantiam, secundum imperfectam rationem entis: non enim est contra legem: quia venialiter peccatum non facit quod lex prohibet, nec prætermittit id ad quod lex per præceptum obligat; sed facit præter legem, & virorem, opponitur ei quod est arescere.

Ad secundum dicendum, quod illud præceptum Apostoli est affirmativum, unde non obligat ad semper: & sic non facit contra hoc præceptum quicumque non actu refert in gloriam Dei omne quod facit. Sufficit ergo quod aliquis habitualiter referat se, & omnia sua in Deum, ad hoc quod non semper mortaliter peccet, cum aliquem actum non refert in gloriam Dei actualiter. Veniale autem peccatum non excludit habitalem inordinationem actus humani in gloriam Dei, sed solum actuale: quia non excludit caritatem, quæ habitualiter ordinat in Deum. Unde non sequitur quod ille qui peccat venialiter, peccet mortaliter.

Ad tertium dicendum, quod ille qui peccat venialiter, inheret bono temporali non ut fruens, quia non constituit in eo finem, sed ut utens, referens in Deum non actu, sed habitu.

Ad quartum dicendum, quod bonum commutabile non accipitur ut terminus contrapositus incommutabili bono, nisi quando constituitur in eo finem. Quod enim est ad finem, non habet rationem termini.

ARTICULUS II. 469

Utrum peccatum mortale, & veniale differant genere.

Sup. quæst. LXXII. art. 5. & II. dist. XXIV. quæst. 111. art. 6. ad 6. & dist. XLII. quæst. 1. art. 4. corp. & IV. dist. XVI. quæst. 111. art. 2. quæst. 4. ad 5. & mal. quæst. 1. art. 8. corp. & quæst. VII. art. 1. & opusc. 111. cap. CXXXVIII.

AD secundum sic proceditur. Videtur quod peccatum veniale, & mortale non differant genere; scilicet quod aliquod sit peccatum mortale ex genere, & aliquod veniale ex genere. Bonum enim, & malum ex genere in actibus humanis accipitur per comparisonem ad materiam, sive ad objectum, ut supra dictum est (quæst. xviii. art. 2. & 8.) Sed secundum quodlibet objectum, vel materiam contingit peccare mortaliter, & venialiter: quodlibet enim bonum commutabile potest homo diligere, vel infra Deum, quod est peccare mortaliter, vel supra Deum, quod est peccare mortaliter. Ergo peccatum veniale, & mortale non differunt genere.

2. Præterea. Sicut dictum est supra (art.

præc.) peccatum mortale dicitur quod est irreparabile; peccatum autem veniale quod est reparabile. Sed esse irreparabile convenit peccato quod fit ex malitia, quod secundum quoddam irreversibile dicitur; esse autem reparabile convenit peccato quod fit per infirmitatem, vel ignorantiam, quod dicitur reversibile. Ergo peccatum mortale, & veniale differunt, sicut peccatum quod est ex malitia commissum, vel ex infirmitate, & ignorantia. Sed secundum hoc non differunt peccata genere, sed causa, ut supra dictum est (quæst. LXXVI. LXXXVII. & LXXXVIII.) Ergo peccatum veniale, & mortale non differunt genere.

3. Præterea. Supra dictum est (quæst. LXXXIV. art. 3. ad 3. & art. 10.) quod subiti motus tam sensualitatis, quam rationis sunt peccata venialia. Sed subiti motus inveniuntur in quolibet peccati genere. Ergo non sunt aliqua peccata venialia ex genere.

Sed contra est quod Augustinus in sermone de purgatorio enumerat quædam genera peccatorum venialium, & quædam genera peccatorum mortalium.

Respondéo dicendum, quod peccatum veniale à venia dicitur. Potest igitur aliquod peccatum dici veniale uno modo, quia est veniam consecutum; & sic dicit Ambrosius (lib. de Parad. cap. xiv. a med.) quod *omne peccatum per penitentiam fit veniale*; & hoc dicitur veniale ex eventu: alio modo dicitur veniale, quia non habet in se unde veniam non consequatur vel totaliter, vel in parte. In parte quidem, sicut cum habet in se aliquid diminuens culpam, ut cum fit ex infirmitate, vel ignorantia; & hoc dicitur veniale ex causa: in toto autem ex eo quod non tollit ordinem ad ultimum finem, unde non meretur pœnam eternam, sed temporalem: & de hoc veniali ad præsens intendimus: de primis enim duobus constat quod non habent genus aliquod determinatum.

Sed veniale tertio modo dictum potest habere genus determinatum; ita quod aliquod peccatum dicatur veniale ex genere, & aliquod mortale ex genere, secundum quod genus, vel species actus determinatur ex objecto. Cum enim voluntas fertur in aliquid quod secundum se repugnat caritati, per quam homo ordinatur in ultimum finem, illud peccatum ex suo objecto habet quod sit mortale; unde est mortale ex genere; sive sit contra dilectionem Dei, sicut blasphemia, perjurium, & hujusmodi; sive contra dilectionem proximi, sicut homicidium, adulterium, & similia; unde hujusmodi sunt peccata mortalia ex suo genere. Quandoque vero voluntas peccantis fertur in id quod in se continet quandam inordinationem, non tamen contrariatur dilectioni Dei, & proximi, sicut verbum otiosum,

Tim, rufus fuperfluous, & alia hujusmodi: & talia funt peccata venialia ex suo genere, ut fupra dictum est (quæst. LXXXVII. art. 3.)

Sed quia actus morales recipiunt rationem boni, & mali non solum ex objecto, sed etiam ex aliqua dispositione agentis, ut supra habitum est (quæst. LXXXVII. art. 6. & quæst. LXXXVIII. art. 4.) contingit quandoque quod id quod est peccatum veniale ex genere, ratione sui objecti, fit mortale ex parte agentis: vel quia in eo constituit finem ultimum; vel quia ordinat ipsum ad aliquid quod est peccatum mortale ex genere, puta cum aliquis ordinat verbum otiosum ad adulterium committendum.

Similiter etiam ex parte agentis contingit quod aliquod peccatum quod ex suo genere est mortale, fit veniale, propter hoc scilicet quod actus est imperfectus, id est non deliberatus ratione, quæ est principium proprium mali actus, sicut supra dictum est (quæst. LXXIV. art. 10.) de subiectis motibus infidelitatis.

Ad primum ergo dicendum, quod ex hoc ipso quod aliquis eligit id quod repugnat divine caritati, convincitur præferre illud caritati divine, & per consequens plus amare ipsum quam Deum: & ideo aliqua peccata ex genere (a) quæ de se repugnant caritati, habent quod aliquod diligatur supra Deum; & sic funt ex genere suo mortalia.

Ad secundum dicendum, quod ratio illa procedit de peccato veniali ex causa.

Ad tertium dicendum, quod ratio illa procedit de peccato quod est veniale propter imperfectionem actus.

ARTICULUS III. 470

Utrum peccatum veniale sit dispositio ad mortale.

2. 2. quæst. XXIV. art. 10. corp. fin. & quæst. CLXXXVI. art. 9. corp. & I. dist. XLVII. quæst. 11. art. 3. corp. fin. & II. dist. XLII. quæst. 1. art. 3. & ver. quæst. XXVI. art. 6. ad 16. & mal. quæst. VII. art. 1. ad 7. & art. 3. corp. & ad 1. & 3. & art. 6. ad 5. & quæst. XIV. art. 2. corp.

AD tertium sic proceditur. Videtur quod peccatum veniale non sit dispositio ad mortale. Unum enim oppositum non disponit ad aliud. Sed peccatum veniale, & mortale ex opposito dividuntur, ut dictum est (art. 1. hujus quæst.) Ergo peccatum veniale non est dispositio ad mortale.

2. Præterea. Actus disponit ad aliquid simile in specie sibi: unde in II. Ethic. (cap. 1. & 11.) dicitur quod ex similibus actibus gene-

(a) Ita opinio eod. & ed. si passim. Theologi quod de se.

rantur similes dispositiones, & habitus. Sed peccatum mortale, & veniale differunt genere, seu specie, ut dictum est (art. præc.) Ergo peccatum veniale non disponit ad mortale.

3. Præterea. Si peccatum dicitur veniale, quod disponit ad mortale, oportebit quod quæcumque disponit ad mortale peccatum, sint peccata venialia. Sed omnia bona opera disponunt ad peccatum mortale: dicit enim Augustinus in regula, quod *superbia bonis operibus infidatur, ut pereant*. Ergo etiam bona opera erunt peccata venialia: quod est inconveniens.

Sed contra est, quod dicitur Eccli. XIX. 1. *Qui spernit minima, paulatim defuit*. Sed ille qui peccat venialiter, videtur minima spernere. Ergo paulatim disponitur ad hoc quod totaliter defuit per peccatum mortale.

Respondendo dicendum, quod dispositio est quodammodo causa. Unde secundum duplicem modum cause est duplex dispositionis modus. Est enim causa quædam movens directe ad effectum, sicut calidum calefacit: est etiam causa indirecte movens, removendo prohibens, sicut removens columnam dicitur renovare lapidem superpositum. Et secundum hoc actus peccati dupliciter ad aliquid disponit.

Uno quidem modo directe; & sic disponit ad actum similem secundum speciem: & hoc modo primo, & per se peccatum veniale ex genere non disponit ad mortale ex genere, cum differant specie; sed per hunc modum peccatum veniale potest disponere per quamdam consequentiam ad peccatum quod est mortale ex parte agentis. Augmentata enim dispositione, vel habitu per actus peccatorum venialium, tantum potest libido peccandi crescere, quod ille qui peccat, finem suum constituit in peccato veniali. Nam unicuique habenti habitum, in quantum hujusmodi, finis est operatio secundum habitum: & sic multoties peccando venialiter, disponitur ad peccatum mortale.

Alio modo actus humanus disponit ad aliquid, removendo prohibens: & hoc modo peccatum veniale ex genere potest disponere ad mortale peccatum ex genere. Qui enim peccat venialiter ex genere, prætermittit aliquem ordinem: & ex hoc quod confuisset voluntatem suam in minoribus debito ordini non subijcere, disponitur ad hoc quod etiam voluntatem suam non subijciat ordini ultimi finis, eligendo id quod est peccatum mortale ex genere.

Ad primum ergo dicendum, quod peccatum veniale, & mortale non dividuntur ex opposito, sicut duæ species unius generis, ut dictum est (art. 1. hujus quæst. ad 1.)

sed

sed sicut accidens contra substantiam dividitur. Unde sicut accidens potest esse dispositio ad formam substantialem, ita & veniale peccatum ad mortale.

Ad secundum dicendum, quod peccatum veniale non est simile mortali in specie; est tamen simile ei in genere, in quantum utrumque importat defectum debiti ordinis, licet aliter, & aliter, ut dictum est (art. 1. & 2. hujus quæst.)

Ad tertium dicendum, quod opus bonum non est per se dispositio ad mortale peccatum; potest tamen esse materia, vel occasio peccati mortalis per accidens. Sed peccatum veniale per se disponit ad mortale, ut dictum est (in corp.)

ARTICULUS IV. 471

Utrum peccatum veniale possit fieri mortale.

Sup. art. 2. cor. & II. dist. XXIV. q. 3. art. 7. & mal. quæst. VII. art. 3. & Psal. X.

AD quartum sic proceditur. Videtur quod peccatum veniale possit fieri mortale. Dicit enim Augustinus exponens illud Joan. 111. *Qui incredulus est Filio, non vidit vitam* (tracl. XI. circ. fin.), Peccata minima (id est, venialia) si negligantur, occidunt. Sed ex hoc dicitur, peccatum mortale, quia spiritualiter occidit animam. Ergo peccatum veniale potest fieri mortale.

2. Præterea. Motus sensualitatis ante consentium rationis est peccatum veniale, post consentium vero est peccatum mortale, ut supradictum est (quæst. LXXIV. art. 8. ad 2.) Ergo peccatum veniale potest fieri mortale.

3. Præterea. Peccatum veniale, & mortale differunt, sicut morbus curabilis, & incurabilis, ut dictum est (art. 1. hujus quæst.) Sed morbus curabilis potest fieri incurabilis. Ergo peccatum veniale potest fieri mortale.

4. Præterea. Dispositio potest fieri habitus. Sed peccatum veniale est dispositio ad mortale, ut dictum est (art. præc.) Ergo veniale peccatum potest fieri mortale.

Sed contra. Ea quæ differunt in infinitum, non transmutantur in invicem. Sed peccatum mortale, & veniale differunt in infinitum, ut ex prædictis patet (articulis præcedentibus.) Ergo veniale non potest fieri mortale.

Respondendo dicendum, quod peccatum veniale fieri mortale, potest tripliciter intelligi. Uno modo sic quod idem actus numero, primo sit peccatum veniale, & postea mortale; & hoc esse non potest: quia peccatum principaliter consistit in actu voluntatis, sicut & quilibet actus moralis. Unde non dicitur unus actus moraliter, si voluntas mutetur, quam-

S. Th. Op. Tom. II.

vis etiam actio secundum naturam sit continua; si autem voluntas non mutetur, non potest esse quod de veniali fiat mortale.

Alio modo potest intelligi, ut id quod est veniale ex genere, fiat mortale: & hoc quidem possibile est, in quantum constituitur in eo finis, vel in quantum refertur ad mortale peccatum sicut ad finem, ut dictum est (art. 2. hujus quæstionis.)

Tertio modo potest intelligi ita quod multa venialia peccata constituant unum peccatum mortale. Quod si sic intelligatur quod ex multis peccatis venialibus integraliter constituitur unum peccatum mortale, falsum est: non enim omnia peccata venialia de mundo possunt habere tantum de reatu, quantum unum peccatum mortale. Quod patet ex parte durationis: quia peccatum mortale habet reatum pœnæ æternæ, peccatum autem veniale reatum pœnæ temporalis, ut dictum est (art. 2. hujus quæst.) patet etiam ex parte pœnæ damni: quia peccatum mortale meretur carentiam visionis divinæ, cui nulla alia pœna comparari potest, ut Chrysostomus dicit (hom. XXIV. in Math. aliquant. ante fin.) Patet etiam ex parte pœnæ sensus, quantum ad vermem conscientia; licet forte quantum ad pœnam ignis non sint importationes pœnæ.

Si vero intelligatur quod multa peccata venialia faciunt unum mortale dispositio, sic verum est, sicut supra ostensum est (art. 3. hujus quæst.) secundum duos modos dispositionis, quibus peccatum veniale disponit ad mortale.

Ad primum ergo dicendum, quod Augustinus loquitur in illo sensu quod multa peccata venialia dispositive causant mortale.

Ad secundum dicendum, quod ille idem motus sensualitatis qui præcessit consentium rationis, numquam fit peccatum mortale, sed ipse actus rationis consentientis.

Ad tertium dicendum, quod morbus corporalis non est actus, sed dispositio quædam permans: unde eadem manens potest mutari. Sed peccatum veniale est actus transiens, qui resumitur non potest: & quantum ad hoc non est simile.

Ad quartum dicendum, quod dispositio quæ sic habitus, est imperfectum in eadem specie; sicut imperfecta scientia, dum perficitur, fit habitus. Sed veniale peccatum est dispositio aliterius generis, sicut accidens ad formam substantialem, in quam nunquam mutatur.

ARTICULUS V. 472

Utrum circumstantia possit facere de veniali mortale.

2. quæst. cx. art. 4. ad 5. & IV. dist. xvi. quæst. 111. art. 2. & 4. & mal. quæst. 11. art. 8. & quæst. vii. art. 4. per tot. et art. 7. corp. prin.

AD quantum sic proceditur. Videtur quod circumstantia possit de veniali peccato facere mortale. Dicit enim Augustinus in serm. de purgatorio, quod si diu teneatur iracundia, & ebrietas, si aliqua sit, transiunt in numerum peccatorum mortalium. Sed ira, & ebrietas non sunt ex suo genere peccata mortalia, sed venialia; alioquin semper essent mortalia. Ergo circumstantia facit peccatum veniale esse mortale.

2. Præterea. Magister dicit dist. xxiv. Lib. II. Sent. quod delectatio, si sit mortala, est peccatum mortale. Si autem non sit mortala, est peccatum veniale. Sed morositas est quædam circumstantia. Ergo circumstantia facit de peccato veniali mortale.

3. Præterea. Plus differunt malum, & bonum, quam veniale peccatum, & mortale, quorum utrumque est in genere mali. Sed circumstantia facit de actu bono malum, sicut patet cum quis dat eleemosynam propter inane gloriam. Ergo multo magis potest facere de peccato veniali mortale.

Sed contra est quod cum circumstantia sit accidens, quantitas ejus non potest excedere quantitatem ipsius actus, quam habet ex suo genere: semper enim subiectum præminet accidenti. Si igitur actus ex suo genere sit peccatum veniale, non poterit per circumstantiam fieri peccatum mortale; cum peccatum mortale in infinitum quodammodo excedat quantitatem venialis, ut ex dictis patet (art. præc. in arg. Sed contra.)

Respondeo dicendum, quod, sicut supra dictum est (quæst. vii. art. 1.) cum de circumstantiis ageretur, circumstantia, in quantum hujusmodi, est accidens moralis actus. Contingit tamen circumstantiam accipi, ut differentiam specificam actus moralis; & tunc amittit rationem circumstantiæ; & constituit speciem moralis actus. Hoc autem contingit in peccatis, quando circumstantia addit deformitatem alterius generis; sicut cum aliquis accedit ad non suam, est actus deformis deformitate opposita constituitur; sed si accedat ad non suam quæ est alterius uxor, addit deformitas opposita iustitiae, contra quam est ut aliquis usurpet rem alienam: & secundum hoc hujusmodi circumstantia constituit novam speciem peccati, quæ dicitur adulterium. Impossibile est au-

tem quod circumstantia de peccato veniali faciat mortale, nisi afferat deformitatem alterius generis. Dicitur enim (art. 1. hujus quæst.) quod peccatum veniale habet deformitatem per hoc quod importat deordinationem circa ea quæ sunt ad finem; peccatum autem mortale habet deformitatem per hoc quod importat deordinationem respectu ultimi finis. Unde manifestum est quod circumstantia non potest de veniali peccato facere mortale, manens circumstantia; sed solum tunc quando transfert in aliam speciem & sit quodammodo differentia specifica moralis actus.

Ad primum ergo dicendum, quod diuturnitas non est circumstantia trahens in aliam speciem; similiter nec frequentia, vel assiduitas, nisi forte per accidens ex aliquo superveniente. Non enim aliquid acquirit novam speciem ex hoc quod multiplicatur; vel protelatur nisi forte in actu protelato, vel multiplicato superveniat aliquid quod variet speciem, puta inobedientia, vel contemptus, vel aliquid hujusmodi. Dicendum est ergo, quod cum ira sit motus animi ad nocendum proximo, si fit tale nocumentum, in quod tendit motus iræ, quod ex genere suo sit peccatum mortale (sicut homicidium, vel furtum); talis ira ex genere suo est peccatum mortale; sed quod sit peccatum veniale, habet ex imperfectione actus, in quantum est motus subitus sensualitatis. Si vero fit diuturna, redit ad naturam sui generis per consensum rationis. Si vero nocumentum, in quod tendit motus iræ, esset veniale ex genere suo (puta cum aliquis in hoc irascitur contra aliquem, quod vult ei dicere aliquod verbum leve, & jocofum, quod modicum ipsum contristet); non erit ira peccatum mortale, quantumcumque sit diuturna; nisi forte per accidens, puta si ex hoc grave scandalum oritur, vel propter aliquid hujusmodi. De ebrietate vero dicendum est, quod secundum suam rationem habet quod sit peccatum mortale: quod enim homo absque necessitate reddat se impotentem ad utendum ratione, per quam homo in Deum ordinatur, & multa peccata occurrentia vitat, ex sola voluptate vini, expresse contrariatur virtuti. Sed quod sit peccatum veniale, contingit propter ignorantiam quamdam, vel infirmitatem; puta cum homo nescit virtutem vini, aut propriam debilitatem; unde non putat se inebriari: tunc enim non imputatur ei ebrietas ad peccatum, sed solum superabundantia potus. Sed quando frequenter inebriatur, non potest per hanc ignorantiam excusari, quin videatur voluntas ejus eligere magis pati ebrietatem quam abstinere à vino superfluo: unde redit peccatum ad suam naturam.

Ad

Ad secundum dicendum, quod delectatio mortala non dicitur esse peccatum mortale, nisi in his quæ ex suo genere sunt peccata mortalia: in quibus si delectatio non mortala sit peccatum veniale, est ex imperfectione actus, sicut & de ira dictum est (in solut. præc.) dicitur enim ira diuturna, & delectatio mortala propter approbationem rationis deliberantis.

Ad tertium dicendum, quod circumstantia non facit de bono actu malum, nisi constituens speciem peccati, ut, supra etiam habitum est (quæst. xviii. art. 10, & 11.)

ARTICULUS VI. 473

Utrum peccatum mortale possit fieri veniale.

Mal. quæst. vii. art. 2. ad 18. & art. 3. ad 9.

AD sextum sic proceditur. Videtur quod peccatum mortale possit fieri veniale. Aequaliter enim distat peccatum veniale à mortali, & è contrario. Sed peccatum veniale fit mortale, ut dictum est (art. 4. & 5. præc.) Ergo etiam peccatum mortale potest fieri veniale.

2. Præterea. Peccatum veniale, & mortale ponuntur differre secundum hoc quod peccans mortaliter diligit creaturam plusquam Deum; peccans autem venialiter diligit creaturam infra Deum. Contingit autem quod aliquis committens id quod est ex genere suo peccatum mortale, diligit creaturam infra Deum; puta si aliquis nesciens fornicationem simplicem esse peccatum mortale, & contrarium divino amori, fornicetur; ita tamen quod propter divinum amorem paratus esset fornicationem præmittere, si sciret fornicando se contra divinum amorem agere. Ergo peccabit venialiter; & sic peccatum mortale potest veniale fieri.

3. Præterea. Sicut dictum est (art. præc. arg. 3.) plus differit bonum à malo, quam veniale à mortali. Sed actus qui est de se malus, potest fieri bonus, sicut homicidium potest fieri actus iustitiæ; sicut patet in iudice, qui occidit latronem. Ergo multo magis peccatum mortale potest fieri veniale.

Sed contra est quod æternum nunquam potest fieri temporale. Sed peccatum mortale meretur poenam æternam, peccatum autem veniale temporalem poenam. Ergo peccatum mortale nunquam potest fieri veniale.

Respondeo dicendum, quod veniale, & mortale differunt sicut perfectum, & imperfectum in genere peccati, ut dictum est (art. 1. hujus quæst. ad 1.) Imperfectum autem per aliquam additionem potest ad perfectionem venire. Unde & veniale per hoc quod ad-

S. Th. Op. Tom. II.

dicitur ei deformitas pertinet ad genus peccati mortalis, efficitur mortale; sicut enim aliquis dicit verbum otiosum, ut fornicetur. Sed id quod est perfectum, non potest fieri imperfectum per additionem. Et ideo peccatum mortale non fit veniale per hoc quod additur ei aliqua deformitas perticiens ad genus peccati venialis. Non enim diminuitur peccatum ejus qui fornicatur, ut dicit verbum otiosum; sed magis aggravatur propter deformitatem adjunctam.

Potest tamen id quod est ex genere mortale, esse veniale propter imperfectionem actus: quia non perfecte pertingit ad rationem actus moralis, cum non sit deliberatus, sed subitus, ut ex dictis patet (art. 2. hujus quæst.) Et hoc fit per subtractionem quamdam, scilicet deliberatæ rationis. Et quia à ratione deliberata habet speciem moralis actus, inde est quod per talem subtractionem solvitur species.

Ad primum ergo dicendum, quod veniale distat à mortali sicut imperfectum à perfecto, ut puer à viro. Fit autem ex puer vir, sed non convertitur. Unde ratio non cogit.

Ad secundum dicendum, quod si sit talis ignorantia quæ peccatum omnino excuset, sicut est furiosus, vel amens; tunc ex tali ignorantia fornicationem committens nec venialiter, nec mortaliter peccat. Si vero fit ignorantia non invincibilis, tunc ignorantia ipsa est peccatum; & continet in se defectum divini amoris, in quantum negligit homo addiscere ea per quæ potest se in divino amore conservare.

Ad tertium dicendum, quod, sicut Augustinus dicit in Libro contra mendacium (cap. vii. ante med.) ea quæ sunt secundum se mala, nullo sine bene fieri possunt. Homicidium autem est occasio innocents; & hoc nullo modo bene fieri potest. Sed iudex, qui occidit latronem, vel miles qui occidit hostem Reipublicæ, non appellantur homicidæ, ut Augustinus dicit in Lib. I. de lib. arb. (cap. iv. & v.).

QUÆSTIO LXXXIX.

De peccato veniali secundum se, & circa hoc quaruntur sex.

Primo, utrum peccatum veniale causet maculam in anima.

Secundo, de distinctione peccati venialis, prout figuratur per liguum, femur, & stipulam, I. Corinth. 111.

Ess 2

Ter-